

ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ

„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“

ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА „ПУБЛИЧНОПРАВНИ НАУКИ“

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Емилия Любомирова Сидерова

определена за член на научното жури – рецензент
със Заповед № 861/15.11.2023 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“

на дисертационния труд

на **Руслан Аманболович Уразалин**

на тема: **„Теоретико-методологически аспекти на съотношението
между международното и националното право на основа анализ на
чуждестранния и националния опит“**

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

по професионално направление 3.6. Право,

ДП „Международно право и международни отношения“

Предмет на рецензиране е представеният от Руслан Аманболович Уразалин дисертационен труд на тема „Теоретико-методологически аспекти на съотношението между международното и националното право на основа анализ на чуждестранния и националния опит“ на руски език. Докторантът е изпълнил е индивидуалния си план, отчислен с право на

защита със Заповед № 374/19.06.2023 г. на Ректора на ВСУ, представил е 3 публикувани статии, свързани с темата на дисертацията и автореферат на български език. Проведената процедура отговаря напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и научна степен „доктор на науките“ на ВСУ „Ч. Храбър“.

I. Данни за кандидата

Руслан Аманболович Уразалин е чуждестранен докторант, гражданин на Република Казахстан. Завършил е Карагандинския икономически университет на КАЗПОТРЕБСЪЮЗА Казахстан, магистър „Право“. Според представената от него автобиография започва своята дипломатическа кариера през 2001 г. в Министерството на външните работи на РК и получава дипломатически ранг на аташе. В следващите 5 години заема различни длъжности в МВнР – Комитета по въпросите на ОНД, отдел „Международни организации и сигурност“ и др. В периода 2006-2008 г. е първи секретар на Постоянното представителство на Казахстан в Шанхайската организация за сътрудничество в Пекин. След това работи в Департамента на Европа като съветник и ръководител на отдела за Европейска интеграция. От 2009 до 2015 г. е командирован в Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) във Виена. От 2018 г. до 2021 г. е назначен за съветник в посолството на Казахстан в Хага и след завръщането си в централата е назначен за заместник-директор на отдел Европа МИД РК (2022-2023 г.).

От 1 юли 2023 г. г-н Руслан Уразалин е директор на Департамента на Америка МИД в Република Казахстан.

II. Обща характеристика на дисертационния труд

Представената докторска дисертация е в общ обем от 157 страници, включително съдържание и библиография. Състои се от въведение, три глави, разделени с подточки и заключение, в което са изведени научни изводи и приноси. Използвани са 147 бележки под линия. Списъкът с литература включва 118 източника на руски и английски език. В библиографията са включени общо 36 международноправни и национални за Казахстан нормативни актове и 82 заглавия научна литература. В структурно отношение основните правни въпроси, засегнати в дисертацията са разгледани балансирано в отделните ѝ глави. Дисертацията има ясна структура и обособени части.

Актуалността на изследването

Избраната тема е изключително актуална. Тя представлява интерес не само за теорията, но има и подчертан практико-приложен характер с оглед на нуждата от разработването на подходящи механизми за преодоляване на съществуващите противоречия и колизии в законодателството на Република Казахстан. Авторът познава добре относимата литература. Показва умения за самостоятелно научно мислене, което е предпоставка за разработване и успешна защита на дисертацията.

Дисертационният труд е посветен на изследването на съотношението между международното и вътрешнодържавното право предвид въздействието на международните отношения върху вътрешния живот на държавите и обратното – отразяването на вътрешнодържавните процеси в международните договори, което способства за развитието на международното право като цяло. Актуалността на темата е породена, според автора, от общите тенденции за развитие на взаимодействието между държавите и засилването на международните отношения, което води до сближаване на правните системи и до тяхното взаимно

проникване. В контекста на глобализацията, последиците от въоръжените конфликти и финансовите кризи се надхвърлят границите на отделните държави и региони, засяга се стабилността на цялата световна система.

Предмет на изследване са теоретико-методологическите аспекти на съотношението между международното и националното право, което прави труда значим, с оглед поставената задача да се изясни този модел.

Обект на изследване са норми от международното право, сред които Хартата на Обединените нации от 1945 г., Виенската конвенция за правото на договори от 1969 г. и националното законодателство на Република Казахстан – Конституцията на РК от 1995 г., Законът „За международните договори на Република Казахстан“ от 2005 г. и други.

Целта, която авторът си поставя е да проведе самостоятелно изследване, в което да се открият ключовите проблеми за Република Казахстан и да се предложат възможни решения, да се посочат особеностите при сключване на международен договор между различни субекти на международното право и да се оцени влиянието на външно-политическата и дипломатическата дейност на държавите върху съотношението между националното и международното право. В дисертацията е направен опит да се предложи теоретико-методологическа основа за разрешаване на стълкновителни въпроси относно уредбата на сключването на международен договор.

Докторантът е използвал умело и уместно различни **методи на изследване** – историко-правен, сравнително-правен, формално-юридически, системно-структурен, социално-правно прогнозиране, правно моделиране, анализ, синтез, индукция, дедукция и др.

В **първа глава** „Общи проблеми на съотношението между международното и националното право“ докторантът прави исторически анализ на методите за определяне на приложимото право (международно или национално) като в едни случаи отбелязва, че законът се приема, за да

се приложи договорът, а в други обратното, за да се разработят и приемат самите договори. Авторът посочва, че влиянието на вътрешните принципи и норми (често конституционни) върху международното право е най-очевидната и характерна форма за формиране на международните правни норми.

В подраздели са разгледани двата метода за определяне на приложимото право – субективният и обективният метод. Субективният метод е основен, при него водеща е свободата на волята на страните за избор на приложимото право. Този метод е ограничен дотолкова, доколкото не е предвидено друго в законодателството на Република Казахстан. Обективният метод е спомагателен. Той изисква избора на приложимото право да се намира в най-тясна връзка със сключения международен договор с оглед предотвратяване заобикалянето на закона и зависи от съответната стълкновителна норма.

Във **втора глава** „Взаимодействие и взаимно влияние на международното и националното право и правно-техническите аспекти на тяхната интеграция“ докторантът прави паралел между законодателството на бившия СССР и законодателството на Република Казахстан, като подчертава, че е налице приемственост. На стр. 45 от дисертацията се посочва, че действащата Конституция на Република Казахстан не говори за принципите на международното право, които служат като основа за външната политика на страната, но авторът смята, че като цяло общоприетите принципи и норми на международното право са неразделна част от правната система на Република Казахстан.

Защитава си тезата, че механизмът за координиране на международното и националното право се основава на принципа, че държавите трябва да гарантират изпълнението на международните споразумения чрез всички актове на властта, с които разполагат, в съответствие с конституционните и други разпоредби. Проследени са

използваните техники за включване на разпоредбите на международните договори в националното законодателство, в това число в Конституцията – чрез ратификация, с или без публикуване в Официален вестник, чрез възпроизвеждане на текста на международния договор във вътрешен акт или само чрез препратка към него и т.н. в различни държави – Франция, Русия, Нигерия, Испания, Дания. Разгледани са различни решения за намиране на приложимото право в Швейцария, Португалия, Мозамбик, Обединеното кралство, САЩ, Казахстан.

В самостоятелен параграф е разгледан процеса на разработване на текста на международен договор, който авторът е посочил, че е уреден достатъчно подробно в законодателството на Казахстан. Направени са предложения за подобряване на законодателството и е достигнат извода, че „изключително бюрократичната система за подготовка на проекти на международни договори, разгледана по-горе, все още не е гаранция за ефективност и надеждност“ на стр. 66 от труда.

Отделено е специално място на начините за изразяване на съгласие за обвързване на Казахстан с международен договор.

В **трета глава** „Политика и дипломатия в светлината на връзката на международното и националното право“ се обсъжда участието на Казахстан в различни международни организации като Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, Шанхайската организация за сътрудничество, Организацията за ислямско сътрудничество и Организацията на договора за колективна сигурност. Подчертана е активната работа на Казахстан за разширяване на правната рамка и подобряване/адаптиране на националната правна система към международните норми и принципи. През 2017 г. е допълнена Конституцията на Република Казахстан с разпоредба, според която международните договори, ратифицирани от Казахстан, имат предимство пред вътрешното законодателство и още един текст, според който

международните договори и други външни задължения на Казахстан са неразделна част от националното законодателство на страната.

Разгледано е тълкувателно решение на Конституционният съвет на Република Казахстан на 28 октомври 1996 г. относно включените в действащото законодателство различни правни актове на парламента, президента, правителството, международни договори, решения на самия Конституционен съвет, както и на Върховния съд. Отправена е критика, че международните обичаи не се споменават.

Отбелязани са пропуски относно правното регулиране на космическите дейности в РК, по-специално за космодрума Байконур нает от Русия, на режима на трансграничните води, защитата и опазването на околната среда, участието на РК в организации от интеграционен тип в постсъветското пространство и други. Подчертана е нуждата от присъединяването към важни международни договори, които пряко съответстват на националните интереси на Казахстан, като напр. Конвенцията на ООН по морско право, която е подписана от всички държави от ЕС. Конвенцията е подписана и от ЕС през 2003 г.

Обсъдено е влиянието на външната политика и дипломацията върху международното право и неговото развитие в Казахстан с множество примери през годините. Посочено е, че външната политика на Република Казахстан се определя от президента на страната и се изпълнява от Министерството на външните работи на Република Казахстан.

Заключението на труда обобщава основните научни проблеми, поставени в него и достигнатите изводи и формулирани предложения.

III. Приноси моменти

Авторефератът отразява точно и вярно най-важните аспекти на дисертационното изследване, а справката за приносите съдържа някои от научните постижения на докторанта.

Сред тях могат да се очертаят следните основни приносни моменти:

- Новост е изследването на взаимовръзката между международното и националното право и нейното развитие;
- Принос представлява разглеждането на процеса на сключване на международни договори, в резултат на който се прави предложение за усъвършенстване на правната уредба в Казахстан не в подзаконовни нормативни актове, а на по-високо ниво в Закона „За международните договори на Република Казахстан“.
- За приносен момент може да бъде посочен сравнителния анализ на законодателството, вкл. на конституциите на редица държави за ратификация на международните договори и други техники за превръщането им в част от вътрешното право.
- Със значимост за правната теория може да бъде приет анализът на дипломатическата дейност като основно средство за създаване на нормите в международното право, при ясно формулирани политически цели за осигуряване на националните интереси, напр. разрешаването на спора за статута на Каспийско море и използването на неговите ресурси;

IV. Критични бележки и препоръки

За съжаление, не е включен нито един български автор по разглежданите проблеми, което за защита на дисертационен труд по българското законодателство е силно препоръчително, още повече предвид сравнително-правния характер на изследваната тема. В тази връзка дисертацията може да се допълни с анализ на българския Кодекс на международното частно право /КМЧП/, в който се установяват общите норми на международното частно право, могат да се посочат специфичните стълкновения на закони и нашият датиращ още от 1991 г. конституционен текст, чл. 5, ал. 4 от Конституцията на Република

България, уреждащ предимството на международните договори, сключени по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за България при противоречие с вътрешното законодателство.

Заключение

Изложеното мотивира заключението ми, че дисертационният труд на тема „Теоретико-методологически аспекти на съотношението между международното и националното право на основа анализ на чуждестранния и националния опит“ отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България и правилника към него, притежава необходимите качества за даване на неговия автор на образователната и научна степен „доктор“, поради което **давам положителна оценка и**

ПРЕДЛАГАМ

на членовете на Научното жури да вземат решение да **бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ на Руслан Аманболович Уразалин** в професионално направление 3.6. ПРАВО, докторска програма „Международно право и международни отношения“.

19.12.2023 г.

Рецензент:

доц. д-р Емилия Сидерова